

JUDECĂTORIA BĂLȚI

Republica Moldova, or. Bălți, str. Hotinului, 43
Email: jba@justice.md; Tel.: /+373 231/ 22 212
www.instante.justice.md

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Mun. Chișinău, str. Al. Lăpușneanu, nr. 28,

Scrisoare de expediere

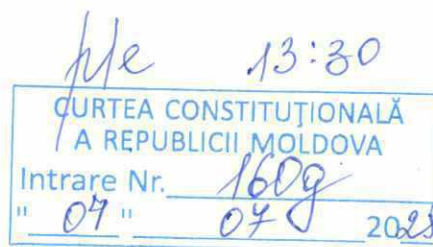
Judecătoria Bălți, sediul Central, Vă expediază sesizarea înaintată de avocatul Sergiu Prodan în interesele lui BUCUR CONSTANTIN cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a dispoziției art.70 alin.(4) Cod de procedură penală.

Anexa: actele în original pe 14 file, încheierea pe 1 file.

Cu respect,
Judecător al Judecătoriei Bălți

Andrei GUȚU

Executat: asistent judiciar Antonina Grăjdianu

Documentul conține date cu caracter personal, prelucrate în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 08.07.2011 "Privind protecția datelor cu caracter personal". Documentul nu se supune publicității. Operațiunile efectuate cu acest document fără drept în acest sens se sancționează în conformitatea cu cadrul normativ al Republicii Moldova.

ÎNCHETARE
În numele Legii

02 iulie 2025

m.Bălți R.Moldova

Judecătoria Bălți sediul Central
Instanța de judecată în componență:
Președintele ședinței, judecător Guțu Andrei,
Grefier Nona Saracuța,
Cu participarea: procurorului – Rodica Buza, avocatului – Sergiu Prodan
examinând în ședință publică cauza penală de învinuire a lui BUCUR CONSTANTIN în
comiterea infracțiunii prevăzute de art.264/1 alin.(3) Cod penal,

a c o n s t a t a t:

1. La 21.08.2023 în adresa Judecătoriei Bălți spre examinare a parvenit cauza penală de învinuire a lui BUCUR CONSTANTIN în comiterea infracțiunii prevăzute de art.264/1 alin.(3) Cod penal.

2. La 30.06.2025, avocatul Sergiu Prodan în interesele inculpatului BUCUR CONSTANTIN a depus cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a dispoziției prevederilor art.70 alin.(4) Cod de procedură penală, prezentată în conformitate cu prevederile art.135 al.(1) lit.a) din Constituția RM, în măsura în care omisiunea de reglementa criterii clare cu privire la temeiurile lipsei apărătorului de la o ședință poate duce la o înlăturare arbitrară a avocatului din proces cu prejudicierea gravă a dreptului fundamental la apărare.

3. În conformitate cu art.39 al.(4) CPP RM, dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova, iar controlul constituționalității actului normativ este de competența Curții Constituționale, instanța de judecată formulează o sesizare a Curții Constituționale pe care o transmite prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

4. Potrivit art. 7 alin. (3) Cod de procedură penală, În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

5. Alin. (3/1) din același articol prevede că: La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin.(1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

6. Prin hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016, Curtea Constituțională a relatat că, judecătorul ordinar, nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art. 135 alin.(1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau de reprezentantul acestuia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate și a reținut că verificarea constituționalității normelor contestate, constituie competența exclusivă a Curții Constituționale.

7. Înalta Curte a statuat că, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate se prezintă Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza, în temeiul aplicării directe a art.135 al.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova.

8. În temeiul art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, art.4 alin. (1), lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, rezolvarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative, ține de competența Curții Constituționale. Sub acest aspect, norma vizată în prezenta cerere, constituie obiect al controlului de constituționalitate.

În conformitate cu art.art.39 alin.(4) CPP, art.135 al.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova RM, art.7 CPP, instanța de judecată,

d i s p u n e:

A ridica excepția de neconstituționalitate a dispoziției art.70 alin.(4) Cod de procedură penală.

Se remite conform competenței Curții Constituționale, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a dispoziției prevederilor art. 70 alin.(4) Cod de procedură penală.

Încheierea este definitivă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Digitally signed by Guțu Andrei
Date: 2025.07.04 11:37:15 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Guțu Andrei

Zimbra

14 jba@justice.md

Fwd: sesizare Bucur

От : sergiu prodan

пн, 30 июн. 2025 08:54

Тема : Fwd: sesizare Bucur

2 вложений

Кому : jba

Обратный адрес : sergiu prodan

Отправлено из мобильной Почты Mail.ru

----- Пересылаемое сообщение -----

От: sergiu prodan

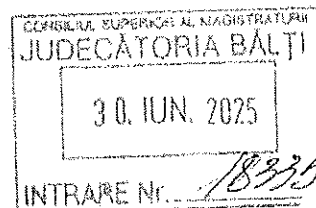
Кому: sergiu prodan

Дата: пятница, 27 июня 2025 г. в 20:51 +03:00

Тема: sesizare Bucur

sergiu prodan

Отправлено из Почты Mail

Документ Microsoft Word (demers de ridicare a excepției Bucur
Constantin).semnat.pdf

723 КБ

Документ Microsoft Word (sesizare la CC pe art.70 alin.4 CPP Bucur
Constantin).semnat.pdf

1 МБ

Ref. Dosar nr.

1-23121264-09-1-21082023

Judecătoria Bălți sediul central
Judecătorului Guțu Andrei

Contestatar: Inculpatul Bucur Constantin, domiciliat:
Mun. Bălți str.

Procuror: Procurorul în Procuratura Bălți
Buza Rodica .

Prin intermediul avocatului din BAA Bălți Prodan
Sergiu .

CERERE

**privind ridicarea excepției de neconstituționalitate,
în temeiul art. 7 alin. (3) din Codul de procedură penală**

Prin prezenta, în interesul inculpatului Bucur Constantin cerem ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 70 alin. (4) din Codul de procedură penală, în măsura în care omisiunea de reglementa a crierii clare cu privire la temeiurile lipsei apărătorului de la o ședință poate duce la o înlăturare arbitrară a avocatului din proces cu prejudicierea gravă a dreptului fundamental la apărare.

Potrivit art. 134 din Constituție, Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova, care garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

Iar potrivit art. 135 din Constituție, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Prin hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016, Curtea Constituțională a relatat că, judecătorul ordinar, nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art. 135 alin.(1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau de reprezentantul acestuia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate și a reținut că verificarea constituționalității normelor contestate, constituie competența exclusivă a Curții Constituționale.

Este necesar de menționat că prin jurisprudența sa anterioară (Decizia nr. 40 din 8 mai 2018), Curtea a admis verificarea constituționalității normelor chiar dacă au mai fost obiectul sesizării. De

principiu, această situație nu poate să constituie un impediment pentru a se solicita controlul de constituționalitate din perspectiva altor critici de neconstituționalitate. Curtea a observat că dacă în sesizare se invocă și alte argumente, atunci se consideră că aceasta conține elemente noi iar instanța de judecată a procedat corect atunci când a sesizat Curtea în vederea examinării excepției de neconstituționalitate.

Curtea Constituțională a reținut în mod constant caracterul de instrument viu al Constituției care trebuie interpretată în lumina condițiilor actuale de viață. Actele Curții reprezintă interpretări care se bucură de autoritate, în lumina condițiilor sociale și morale și a nivelului de cunoaștere științifică existente în momentul pronunțării lor.

Curtea poate hotări ulterior că interpretarea pe care a oferit-o în cauzele precedente poate fi dezvoltată sau că există alte motive incontestabile pentru a-și schimba interpretarea, inclusiv pentru a se asigura că modul în care interpretează Constituția reflectă schimbările sociale și coincide cu condițiile de viață ale prezentului (HCC nr. 8 din 2019).

Potrivit art. 7 alin. (3) Cod de procedură penală *În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.*

Alin. (3¹) din același articol prevede că *La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:*

- a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;*
- b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;*
- c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;*
- d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.*

Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă, cu excepția examinării demersurilor privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii.

Referitor la temeinicia înaintării prezentei cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate:

Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie art. 70 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Aceste norme legale, nu au fost anterior, obiect de examinare în fața înaltei Curți, în forma și cu argumentarea prezentată în sesizare.

În temeiul art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, art.4 alin. (1), lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, rezolvarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative, ține de competența Curții Constituționale. Sub acest aspect, norma vizată în prezenta cerere, constituie obiect al controlului de constituționalitate.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate este solicitată dat fiind că această prevedere legală, urmează să fie aplicate în prezenta speță.

Din aceste considerente, ținând cont de faptul că norma solicitată a fi supusă controlului de constituționalitate urmează a fi aplicată la soluționarea cauzei deduse judecării, având în vedere că instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității ei cu Constituția, în temeiul art. 7 Cod de procedură penală,

SOLICIT:

1. admiterea cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate,
2. emiterea unei încheieri de ridicare a excepției de neconstituționalitate ale art. 70 alin. (4) din Codul de procedură penală, în măsura în care omisiunea de reglementa cîrterii clare cu privire la temeiurile lipsei apărătorului de la o ședință poate duce la o înlăturare arbitrară a avocatului din proces cu prejudicierea gravă a dreptului fundamental la apărare.
3. sesizarea Curții Constituționale referitor la excepția de neconstituționalitate ridicată.

Anexăm la prezenta cerere sesizarea către Curtea Constituțională.

Cu respect,

Avocat

Digitally signed by Prodan Sergiu
Date: 2025.06.27 20:48:05 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Prodan Sergiu

Către: Curtea Constituțională a Republicii Moldova

Adresa: mun. Chișinău, str. Al. Lăpușneanu,
nr. 28, tel.: +373 22 25-37-08,

e-mail: secretariat@constcourt.md

SESIZARE

**privind excepția de neconstituționalitate a art. 70 alin. (4) Cod de procedură
penală prezentată în conformitate cu prevederile art.135 alin.(1) lit.a) din
Constituția Republicii Moldova**

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A1. Persoana fizică

1. Nume: BUCUR
2. Prenume: CONSTANTIN

A.2. Avocat

3. Nume: PRODAN
4. Prenume: SERGIU

A.3. Instanța de judecată

1. Judecătoria BĂLȚI sediul central
2. Complet de judecată: JUDECĂTOR GUȚU ANDREI
3. adresa: municipiul BĂLȚI strada HOTIN 43
4. email: jba@justice.md

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecății instanței de drept comun.

În Judecătoria Bălți sediul central se află pe rol cauza penală nr.1-23121264-09-1-21082023, de învinuire a inculpatului Bucur Constantin în comiterea infracțiunii prevăzute de art.264/1 alin.3 Cod Penal, la ședința din 17.06.2025 am fost în imposibilitate de a mă prezenta ,la această ședință prezentându-se doar inculpatul Bucur Constantin. După ședință am fost informat de inculpat că în ședința din 17.06.2025 ,contrar voinței sale a fost asigurat cu avocat din oficiu. Ulterior am aflat că prin încheierea instanței din 26.05.2025 ,în temeiul art.70 alin.4.4/1 Cod procedură penală am fost înlocuit cu avocat din oficiu pentru a asigura examenarea urgentă a cauzei în fond, deși nu am informat instanța de fond despre refuzul de a acorda asistență juridică. Atrag atenția la faptul că inculpatului nu i s-a propus să aleagă alt avocat și nu a fost oferit careva termen în acest sens în conformitate cu art.322 Cod procedură penală. Astfel consider că prevederile articolului 70 alin.4 Cod procedură penală sunt imprevizibile și legalizează înlăturarea arbitrară a apărătorului ales. Mai mult ca atât articolul 70 alin.4 Cod procedură penală este în contradicție cu prevederile articolului 322 Cod procedură penală, care reglementează soluția în cazul lipsei apărătorului ales sau imposibilitatea acestuia de a se prezenta în ședință, astfel apare o concurență între norma generală și cea specială care afectează dreptul inculpatului de a fi apărat de un apărător ales. Mai mult ca atât norma specială ,articolul 322 Cod Procedură penală ,în special aliniatul 4 interzice înlocuirea apărătorului fără acordul inculpatului, pe

cînd norma generală, articolul 70 aliniatul 4 Cod procedură penală nu conține careva împiedimente în înlocuirea apărătorului ales.

C. Obiectul sesizării.

1. Prezenta sesizare are ca obiect exercitarea controlului constituționalității art. 70 alin. (4) din Codul de procedură penală, în măsura în care omisiunea de reglementa crierii clare cu privire la temeiurile lipsei apărătorului de la o ședință poate duce la o înlăturare arbitrară a avocatului din proces cu prejudicierea gravă a dreptului fundamental la apărare.

D. Legislația pertinentă.

1. Constituția Republicii Moldova

Articolul 1 Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(3) Republica Moldova este un **stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8 Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținînd dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 25

Libertatea individuală și siguranța persoanei

(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

(2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.

(3) Reținerea nu poate depăși 72 de ore.

(4) Arestarea se face în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de către instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult pînă la 12 luni.

(5) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea - în cel mai scurt termen; motivele reținerii și învinuirea se aduc la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.

(6) Eliberarea celui reținut sau arestat este obligatorie dacă motivele reținerii sau arestării au dispărut.

Articolul 26

Dreptul la apărare

- (1) Dreptul la apărare este garantat.
- (2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.
- (3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.
- (4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 32

Libertatea opiniei și a exprimării

- (1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.
- (2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.
- (3) Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

- (1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
- (2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.
- (3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

- (1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sunt garantate.
- (2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptăți și prealabilă despăgubire.
- (3) Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.
- (4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.
- (5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.

(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 135

Atribuțiile

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărîrilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

• b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

(2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Articolul 140

Hotărîrile Curții Constituționale

(1) Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule din momentul adoptării hotărîrii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărîrile Curții Constituționale sînt definitive și nu pot fi atacate.

2. Legislația internațională

a) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărîrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci cînd interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci cînd, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată pînă ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

- a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;
- b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;
- c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloace necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci cînd interesele justiției o cer;
- d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;
- e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

3. Cadrul normativ național pertinent

Legea cu privire la actele normative

Articolul 54. Limbajul, ortografia și punctuația actului normativ

(1) Textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, cu respectarea următoarelor reguli:

- a) **conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc**, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale, de ortografie și de punctuație;
- b) într-o frază este exprimată o singură idee;
- c) terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative, în legislația UE și în alte instrumente internaționale la care Republica Moldova este parte, cu respectarea prevederilor prezentei legi;

d) noțiunea se redă prin termenul respectiv, evitându-se definiția acesteia sau utilizarea frazeologică, aceleași noțiuni se exprimă prin aceiași termeni;

e) se interzice folosirea neologismelor dacă există sinonime de largă răspândire. În cazul în care se impune folosirea unor termeni și expresii din alte limbi, se indică, după caz, corespondentul acestora în limba română;

f) se evită folosirea regionalismelor, a cuvintelor și expresiilor nefuncționale, idiomatice, care nu sînt utilizate sau cu sens ambiguu;

g) se evită tautologiile juridice;

h) se utilizează, pe cît este posibil, noțiuni monosemantice, în conformitate cu terminologia juridică. Dacă un termen este polisemantic, sensul în care este folosit trebuie să decurgă cu claritate din text;

i) exprimarea prin abrevieri a unor denumiri sau termeni se poate face numai după explicarea acestora în text, la prima folosire;

j) verbele se utilizează, de regulă, la timpul prezent.

(2) Autorul proiectului actului normativ prezintă textul proiectului autorității publice cu competență de adoptare, aprobare sau emitere în limba română, cu traducerea acestuia, după caz, în limba rusă. Proiectele actelor normative ale unității administrative teritoriale cu statut juridic special se elaborează în limba română și în una din limbile oficiale de pe teritoriul acesteia. Traducerea proiectului actului normativ într-o limbă de circulație internațională este asigurată, în caz de necesitate, de către autoritatea publică cu competență de adoptare, aprobare sau emitere.

(3) În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

(4) În cazul în care se impune utilizarea unor noțiuni sau termeni consacrați din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte ori din legislația UE, în proiect se asigură corespunderea acestora termenilor sau, respectiv, noțiunilor consacrate din legislația națională. Dacă este necesară preluarea unor termeni și sintagme noi din alte limbi, se indică și corespondentul acestora în limba română.

(5) Dacă o noțiune sau un termen poate avea înțelesuri diferite, în proiect se stabilește semnificația acestuia în context pentru a asigura înțelegerea corectă a noțiunii sau a termenului respectiv și pentru a evita interpretările neuniforme.

Codul de procedură penală al RM

Articolul 70. Admiterea, desemnarea și înlocuirea apărătorului, confirmarea calității și împuternicirilor lui

(1) Persoanele menționate la art.67 alin.(2) participă la procesul penal în calitate de apărător:

1) la invitația bănuțului, învinutului, inculpatului, reprezentantului legal al acestuia, precum și la solicitarea altor persoane, cu consimțămîntul persoanelor interesele cărora urmează să le apere;

2) la desemnarea de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat în cazul cererilor sau solicitărilor de acordare a asistenței juridice calificate înaintate în conformitate cu Legea nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat.

(2) Organul de urmărire penală sau instanța nu este în drept să recomande cuiva invitarea unui anumit apărător.

(3) În cazul în care participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie, iar bănuitul, învinuitul, inculpatul nu are apărător ales, organul de urmărire penală sau instanța de judecată solicită desemnarea de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat a avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat.

(4) În cazul în care interesele justiției cer participarea apărătorului la procesul penal, iar acesta lipsește nejustificat sau refuză să exercite apărarea, procurorul, prin ordonanță motivată, sau instanța de judecată, prin încheiere motivată, solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat pentru înlocuirea apărătorului și acordă un termen rezonabil pentru pregătirea unei apărări efective. La judecarea cauzei penale în instanța de judecată, avocatului desemnat i se acordă un termen suficient pentru pregătirea apărării.

(4¹) În cazul prevăzut la alin.(4), avocatul desemnat înlocuiește apărătorul care lipsește nejustificat sau care refuză să exercite apărarea numai pentru perioada absenței nejustificate a acestuia.

(5) În cazurile prevăzute la alin. (3) și (4), organul de urmărire penală sau instanța poate să propună bănuitului, învinuitului, inculpatului să invite un alt apărător.

(6) Bănuitul, învinuitul, inculpatul poate avea câțiva apărători aleși. Acțiunile procesuale la care este necesară participarea apărătorului nu pot fi considerate ca fiind îndeplinite cu încălcarea normelor de procedură penală dacă la efectuarea lor nu au participat toți apărătorii părții în cauză.

(7) Pentru confirmarea calității și împuternicirilor sale, apărătorul prezintă organului de urmărire penală sau instanței:

- 1) documentul ce confirmă apartenența lui la avocatură;
- 2) documentul ce confirmă că are permisiunea de a practica calitatea de apărător conform legislației Republicii Moldova;
- 3) mandatul avocatului.

(8) Persoana care pretinde să participe în cauza dată în calitate de apărător, dar nu prezintă documentele ce îi confirmă calitatea și împuternicirile de apărător nu este admisă să participe la desfășurarea procesului penal în calitate respectivă, fapt asupra căruia se adoptă o hotărâre motivată.

E. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție.

1. Potrivit art.4 din Constituția Republicii Moldova (1) *Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.* (2) *Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.*

2. Potrivit art. 20 din Constituție (1) *Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează*

de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, eo ipso, încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Or, Curtea Constituțională, potrivit art.134 din Legea fundamentală, garantează supremația Constituției, ceea ce presupune, printre altele, conformitatea întregului drept cu Constituția.

5. În cazul din speță se contextă o normă legală care a omis să reglementeze în detaliu unul din principiile de bază ale respectării dreptului la apărare într-un proces penal, o normă care este afectată de viciul de calitate și accesibilitate a legii, elemente care duc la încălcarea unor drepturi fundamentale prevăzute de Constituție.
6. Astfel, considerăm că prezenta sesizare îndeplinește condițiile de admisibilitate și urmează a fi examinată în fond.

Privind aspecte de fond

7. Astfel, considerăm că redacția actuală a art. 70 alin. (4) din Codul de procedură penală depășește limitele cadrului constituțional prevăzute de art. 20, 23 și 26 din Constituție, în coraport cu alte norme constituționale – art.1, 4 și 54 din Legea Supremă.
8. Prin Legea nr. 245 din 31.07.2023 Parlamentul a adoptat o redacție nouă a alin. (4) din art. 70 CPP. Potrivit redacției noi „(4) În cazul în care interesele justiției cer participarea apărătorului la procesul penal, iar acesta lipsește nejustificat sau refuză să exercite apărarea, procurorul, prin ordonanță motivată, sau instanța de judecată, prin încheiere motivată, solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat **pentru înlocuirea apărătorului** și acordă un **termen rezonabil** pentru pregătirea unei apărări efective. La judecarea cauzei penale în instanță de judecată, avocatului desemnat i se acordă **un termen suficient pentru pregătirea apărării**.”
9. Norma anterioară (pînă la modificare) prevedea criterii mai clare: (4) Organul de urmărire penală sau instanța cere de la biroul de avocați înlocuirea apărătorului ales sau solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat substituirea avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat în următoarele situații dificile de desfășurare a procesului penal:
 - 1) dacă apărătorul ales nu poate să se prezinte în cazul reținerii, punerii sub învinuire sau audierii bănuțului, învinuțului;
 - 2) dacă apărătorul ales nu poate să participe la desfășurarea procesului în decurs de 5 zile din momentul anunțării lui;
 - 3) dacă procurorul sau instanța constată că avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat nu este în stare să asigure asistență juridică eficientă bănuțului, învinuțului, inculpatului.”

10. Constatăm că Parlamentul a modificat procedura de înlocuire a apărătorului prin reglementarea unui mecanism netransparent, pe criterii neclare și lăsând o marjă mare de arbitrar din partea procurorului și instanței de judecată.
11. Dacă anterior era clar în care condiții putea fi numit un alt apărător (imposibilitate de a fi prezent la reținere, punere sub înviuare, audiere, imposibilitate de a participa în decurs de 5 zile), în redacția actuală criteriile sunt vagi și arbitrar precum - **lipsa nejustificată**.
12. De asemenea sintagmele precum **termen rezonabil** sau **termen suficient** sunt imprevizibile și afectează claritatea legii.
13. În practică se atestă cazuri frecvente când un avocat din motive obiective chiar nu are posibilitate să se prezinte la o ședință de judecată (fiind implicat la o altă acțiune procesuală care nu putea fi amânată) iar instanța de judecată consideră astfel de absențe nejustificate și imediat dispune înlocuirea apărătorului. Mai mult ca atât, dat fiind că nu este clar reglementat termenul pentru care noul apărător urmează să ia cunoștință cu materialele dosarului, deseori acest termen este unul extrem de mic, fapt ce pune în imposibilitate de a asigura o apărare calificată.
14. Avocații numiți din oficiu în astfel de cazuri, în mare parte, sunt de formă și acordă servicii necalitative și nu au niciun interes să depună efort pentru apărarea inculpatului, mai ales că pot fi schimbați sau înlăturați în orice moment.
15. De asemenea, nu este clar de ce legiuitorul a acordat dreptul de a cere înlocuirea apărătorului nu doar instanței de judecată dar și procurorului. Acest fapt contravine grav principiului de contradictorialitate și egalitate a părților în proces. Doar instanța de judecată este arbitru în ședință și poate lua decizii legate de părți. Ce fel de proces echitabil poate fi în cazul în care o parte poate elimina cealaltă parte din proces.
16. În aceste situații suntem în fața sfidării mai multor principii constituționale precum garantarea dreptului la apărare, accesibilitatea și previzibilitatea legii, acces la justiție, asigurarea unui proces echitabil etc.

Încălcarea dreptului la apărare.

17. Prin noul mecanism de înlăturare a apărătorului ales de client pentru motive incerte care lasă loc de interpretare și arbitrar, nu doar de judecată dar și de procuror, precum și prin acordarea unor termene nespecificate mai clar ca noul apărător să facă cunoștință cu materialele dosarului – reprezintă o gravă încălcare a dreptului constituțional la apărare garantat de art. 26 din Legea Supremă și art. 6 al CEDO.
18. Art. 26 din Constituție garantează dreptul la apărare. Dispoziția art. 26 alin. (1) este imperativă și nu lasă loc pentru îndoieli; dreptul la apărare aparține oricui, fără nici un fel de excepție. Limitarea dreptului la apărare ar fi evident o încălcare a

prevederilor Constituției. În același timp, textul Constituției declară că acest drept este garantat de stat. Termenul garantat presupune responsabilitatea statului de a crea condiții prospere pentru oricare în acest domeniu.

19. Dreptul la apărare este statuat într-un șir de acte internaționale la care Republica Moldova este parte.

- Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede în art. 11, pct. 1: „Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul să fie presupusă nevinovată până când vinovăția sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale”.

- Dreptul la apărare, consfințit în Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, a fost interpretat de către Comitetul Pactului în felul următor: acuzatul, și apărătorul său, trebuie să aibă dreptul de a acționa cu sârguință și fără frică în scopul utilizării tuturor mijloacelor de apărare disponibile. Ei trebuie să aibă și dreptul de a contesta felul desfășurării procesului în cazurile în care ei cred că procesul este injust.

20. În același sens, Codul de procedură penală prevede că organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată asigură bănuیتului, învinuitului și inculpatului posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare prin toate mijloacele și metodele neinterzise de lege. Iar apărătorul acordă asistență juridică prin toate mijloacele și metodele neinterzise de lege.

21. Dreptul la apărare reflectă un principiu esențial al justiției, conform căruia toate părțile la proces sunt egale, părțile la proces trebuie să posede posibilități egale pentru a-și prezenta cauza și niciuna dintre părți nu trebuie să aibă un avantaj substanțial față de oponent. Principiul prevede circumstanțele în care ambele părți în fața instanțelor au dreptul să dețină informația despre faptele și argumentele părții opuse și, în același timp, fiecare parte trebuie să aibă posibilitatea de a pregăti și de a expune un răspuns pentru partea opusă. Principiul prevede, de asemenea, obligația instanței de a veghea asupra respectării acestui principiu de către părți în timpul procesului. Principiul egalității părților la proces derivă din dreptul la egalitate statuat de art. 16 alin. (2) al Constituției: toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, precum și din dreptul constituțional al fiecărui om de a-și cunoaște drepturile (art. 23).

22. Alin. (2), (3) și (4) ale art. 26 dezvoltă garanțiile procedurale care sunt esențiale pentru exercitarea dreptului la apărare. Totuși Constituția conține elementele esențiale care sunt necesare pentru respectarea acestui drept, deși nu în același articol.

23. Un element de bază al dreptului la apărare este dreptul persoanei de a alege un apărător. Acest drept rezultă din art. 26 alin. (3) al Constituției. Curtea Constituțională a enunțat dreptul persoanei de a fi asistată de un apărător, așa cum prevede art. 17 al Codului de procedură penală. Art. 17 indică dreptul bănuیتului, învinuitului, inculpatului la asistență juridică calificată din partea unui apărător ales de el. Alin. (3) al art. 26 indică dreptul persoanelor de a fi asistate în proces de un avocat ales de către ele.

24. Interpretarea logico-gramaticală a textului art. 26 alin. (3) al Constituției permite să se tragă concluzia că persoana bănuită sau învinuită de comiterea infracțiunii are dreptul să fie asistată de un avocat în tot cursul anchetei preliminare (HCC nr. 22/1997).
25. Fiind garantat ca un drept inviolabil, dreptul la apărare presupune posibilitatea fiecărui om de a reacționa independent, prin mijloace legitime la încălcarea drepturilor și libertăților sale. Pe toată durata procesului, persoana are dreptul să fie asistată de un avocat (HCC nr. 12/2003).
26. Reglementarea dreptului la apărare în tratatele internaționale specializate în materia drepturilor omului este de natură să pună în evidență importanța deosebită pe care o are acesta în cadrul unui proces echitabil, specific oricărei societăți democratice. Analiza documentelor internaționale menționate permite punerea în evidență a faptului că realizarea acestui drept comportă exercitarea mai multor garanții specifice unei persoane acuzate de săvârșirea unei fapte penale având în vedere că, într-o accepție largă, dreptul la apărare cuprinde totalitatea drepturilor și regulilor procedurale care oferă posibilitatea persoanei de a se apăra împotriva acuzațiilor ce i se aduc, să conteste învinuirile, să scoată la iveală nevinovăția sa.
27. Totodată, dreptul la asistența unui apărător, în oricare din formele sale, presupune dreptul acuzatului de a comunica liber cu avocatul său pentru pregătirea apărării sau pentru orice altă rațiune legată de proces. CEDO a arătat că, în general, avocatul apărării nu se poate achita în mod convenabil de îndatoririle ce îi revin în cadrul organizării apărării acuzatului, dacă el nu este autorizat să aibă consultări cu clientul său, fără martori. De aceea, ca principiu, este incompatibilă supunerea contactelor avocatului cu clientul său unor restricții cu dreptul la asistență efectivă din partea acestuia, garantat de art. 6, para. 3, lit. c.
28. Orice inculpat este protejat de art. 6 § 3 lit. c) în orice etapă a procedurii (Imbrioscia împotriva Elveției, pct. 37). Prin urmare, această protecție poate fi impusă înainte de trimiterea spre judecare a unui dosar și în măsura în care există riscul ca echitatea procesului să fie grav afectată de nerespectarea acestei dispoziții [Öcalan împotriva Turciei (MC), pct. 131; Imbrioscia împotriva Elveției, pct. 36; Magee împotriva Regatului Unit, pct. 41]. 278. Dacă art. 6 § 3 lit. b) este legat de considerente ce țin de pregătirea procesului, art. 6 § 3 lit. c) oferă acuzatului un drept mai general la asistență și susținere din partea unui avocat pe parcursul întregii proceduri (Can împotriva Austriei, pct. 54).
29. Dreptul oricărui acuzat de a fi apărat efectiv de un avocat se numără printre elementele fundamentale ale procesului echitabil [Salduz împotriva Turciei (MC), pct. 51]. În principiu, orice suspect ar trebui să aibă acces la un avocat din momentul în care este reținut sau arestat preventiv (Dayanan împotriva Turciei, pct. 31). Dreptul unui acuzat de a participa efectiv la procesul său penal include, în general, nu numai dreptul de a fi prezent, ci și dreptul de a fi asistat de un avocat, dacă este

necesar (Lagerblom împotriva Suediei, pct. 49; Galstyan împotriva Armeniei, pct. 89). În mod similar, simpla prezență a avocatului acuzatului nu poate compensa absența acestuia din urmă [Zana împotriva Turciei (MC), pct. 72]. Dreptul de a fi asistat de un avocat nu depinde de prezența acuzatului [Van Geyseghem împotriva Belgiei (MC), pct. 34; Campbell și Fell împotriva Regatului Unit, pct. 99; Poitrimol împotriva Franței, pct. 34]. Neprezentarea unui acuzat care a fost citat în mod corespunzător — chiar și fără o justificare — nu îl poate priva de dreptul de a fi apărat de un avocat [Van Geyseghem împotriva Belgiei (MC), pct. 34; Pelladoah împotriva Țărilor de Jos, pct. 40]

30. Este de competența instanțelor să asigure caracterul echitabil al unui proces și, în consecință, să se asigure că avocatului care participă la proces cu scopul aparent de a-și apăra clientul în absența acestuia i se oferă ocazia să facă acest lucru [Van Geyseghem împotriva Belgiei (MC), pct. 33; Pelladoah împotriva Țărilor de Jos, pct. 41].
31. Practica CEDO, dezvoltă și principiul egalității armelor într-un proces penal.
32. Egalitatea armelor reprezintă unul dintre elementele inerente conceptului de proces echitabil. Aceasta presupune ca fiecărei părți să i se dea posibilitatea rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație net dezavantajoasă față de adversarul său (Foucher împotriva Franței, pct. 34; și Bulut împotriva Austriei; Bobek împotriva Poloniei, pct. 56; Klimentyev împotriva Rusiei, pct. 95). Egalitatea armelor existența unui just echilibru între părți și aplicarea acestuia atât în materie civilă, cât și penală.
33. Dreptul la o procedură contradictorie semnifică în principiu posibilitatea ca părțile să cunoască și să comenteze toate probele produse, precum și orice observații prezentate pentru a ghida decizia instanței. El este strâns legat de principiul egalității armelor și, de altfel, Curtea a concluzionat uncori încălcarea art. 6 § 1 printr-o examinare coroborată a celor două concepte.
34. Jurisprudența Curții a cunoscut o evoluție considerabilă, în special în ceea ce privește importanța acordată aparențelor și sensibilității crescute a publicului față de buna administrare a justiției (Borgers împotriva Belgiei, pct. 24).
35. În materie penală, art. 6 § 1 se suprapune cu garanțiile specifice ale art. 6 § 3, deși nu se limitează la drepturile minime prevăzute de acesta din urmă. De altfel, garanțiile prevăzute la art. 6 § 3 sunt, în special, elemente care se înscriu în cadrul conceptului de proces echitabil, în sensul art. 6 § 1. i. Egalitatea armelor
36. O restrângere a dreptului la apărare a fost constatată în cauza Borgers împotriva Belgiei, în care reclamantul a fost împiedicat să răspundă la concluziile avocatului general din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Casație și nu a primit în prealabil o copie a acestora. Inegalitatea a fost agravată de participarea avocatului general, în calitate de consultant, la deliberările înaltei instanțe.

37. Curtea a concluzionat o încălcare a art. 6 § 1 coroborat cu art. 6 § 3 într-un proces penal în care apărătorul inculpatului a trebuit să aștepte 15 de ore înainte de a-și putea pleda în cele din urmă cauza, foarte devreme, de dimineață (Makhfi împotriva Franței). De asemenea, a constatat o încălcare a principiului egalității armelor în fața unei instanțe supreme care se pronunța în materie penală: reclamantului, care fusese condamnat în apel și solicitase să fie prezent, nu i s-a permis să participe la o audiere preliminară ținută în camera de consiliu (Zhuk împotriva Ucrainei, pct. 35). © Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014 21 Ghid privind art. 6 din Convenție – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)
38. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că dreptul la apărare, garantat de articolul 26 din Constituție, reprezintă totalitatea prerogativelor și posibilităților pe care persoanele le au, potrivit legii, în vederea apărării intereselor lor. Atunci când persoana nu are posibilitatea de a prezenta toate probele legitime și de a-și demonstra nevinovăția, ea nu poate utiliza toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa (a se vedea HCC nr. 22 din 6 august 2020, § 29).
39. **Luând act de cele expuse supra constatăm că procedura de înlocuire a apărătorului în baza unor criterii arbitrare, cu implicarea nu doar a instanței dar și a procurorului sfidează dreptul la apărare și egalitatea armelor, principii garantate de Constituție și Curtea Europeană.**
Previzibilitatea și accesibilitatea legii.
40. Parlamentul în noua redacția a art. 70 alin. (4) pentru a introduce noul mecanism de înlăturare a apărătorului utilizează așa termeni precum – „nejustificat”, „rezonabil”, „suficient”.
41. Folosirea unor astfel de sintagme este una logică și nu ar ridica semne de întrebare dacă norma legală ar avea continuitate și criterii dezvoltate mai clare. Dar astfel de criterii nu există, fapt care lasă la discreția instanței să interpreteze arbitrar care sunt acele temeiuri justificate sau nu pentru a înlătura un apărător din proces. De asemenea, nespacificarea mai clară a termenului necesar pentru un nou avocat de a face cunoștință cu materialele dosarului, de asemenea, poate duce la abuzuri și numirea unor termene vădit insuficiente pentru a pregăti o apărare calificată.
42. Imprecizia prin care au fost expuse normele legale menționate afectează principiul calității și accesibilității normei legale, fapt care vine în contradicție cu art. 23 din Constituție.
43. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit două cerințe față de legi. În primul rând, legea trebuie să fie accesibilă. În al doilea rând, aceasta nu poate fi considerată „lege” doar dacă este formulată cu o precizie suficientă, care permite cetățeanului

să-și controleze comportamentul: el trebuie să poată prevedea, în cazurile când este necesar și cu ajutorul cuvenit, într-un grad rezonabil, în circumstanțe specifice, consecințele care pot surveni în urma acțiunii sale (HCC 7/99).

44. Art. 23 alin. (2) din Constituție pune în sarcina statului obligația de a face accesibile toate legile și actele normative. Deși art. 23 din Constituție cuprinde expres doar criteriul de accesibilitate și claritate al legii, Curtea Europeană, prin jurisprudența sa, imune ca normele adoptate de autoritățile publice să fie inclusiv suficient de precise, previzibile și să corespundă principiului reglementării specifice. Curtea a constatat că rigorile impuse de art. 23 alin. (2) din Constituție, precum obligația statului de a asigura fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile și de a face accesibile actele normative, includ principiile Convenției Europene de a asigura precizia, previzibilitatea legii și reglementarea specifică (HCC 12/03).
45. Orice act normativ trebuie să respecte principiile și normele constituționale, precum și exigențele de tehnică legislativă, menite să asigure claritatea, previzibilitatea, predictibilitatea și accesibilitatea actului. Legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor. (HCC 13/2015)
46. Pentru a corespunde criteriilor de claritate și accesibilitate, norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile sale.
47. Curtea Europeană a statuat că testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă precizie limitele acesteia (Silver și alții v. Regatul Unit, 1983).
48. Potrivit jurisprudenței Curții Europene o normă este accesibilă și previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permit oricărei persoane să își corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă. ... legea trebuie să fie accesibilă într-un mod adecvat: cetățeanul trebuie să aibă un indiciu adecvat, în circumstanțe concrete, asupra reglementărilor legale aplicabile.
49. Odată ce statul adoptă o soluție, acesta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții (Păduraru vs România) (HCC 19/2012).
50. Legea trebuie să asigure o legătură logic-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, care generează incertitudine și insecuritate juridică. În procesul de legiferare este interzisă instituirea aceluiași reglementări în

mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative (a se vedea *HCC nr. 2 din 23 ianuarie 2020*, § 48).

Restrângerea drepturilor fundamentale.

51. Prin adoptarea unui mecanism legal care duce la limitarea dreptului la apărare într-un proces penal, Parlamentul a depășit limitele stabilite la art. 54 din Legea Supremă. Suntem în fața ingerințelor în dreptul la siguranță, acces la justiție, dreptul la apărare.

Articolul 54 din Constituție nu consacră drepturi sau libertăți, ci exprimă dreptul statului și al organelor sale de a restrânge exercițiul unor drepturi sau libertăți. Prin utilizarea cuvântului *restrângerea* se presupune că exercițiul drepturilor nu este suspendat sau anulat în genere, ci numai limitat, realizându-se sub anumite aspecte, ca și până la survenirea situației de restrângere. Iar prin folosirea cuvântului *exercițiului* se presupune limitarea temporară a modalităților de realizare a dreptului, acesta existând în continuare și neputând fi afectat în substanța sa, așa cum prevede alin. (1).

Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 29 alin. (2), se referă la posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi: *În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare persoană este supusă: numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, într-o soci- etate democratică.*

Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, în art. 4, art. 5 alin. (2), art. 8 alin. (2), prevede posibilitatea restrângerilor și derogărilor de la drepturile pe care le cuprinde: *Nu se poate admite nicio restricție sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului, recunoscute sau în vigoare în orice țară în virtutea unor legi, convenții, regulamente sau cutume, sub pretextul că prezentul Pact nu recunoaște aceste drepturi sau le recunoaște într-o măsură mai mică.*

Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, în art. 4 alin. (1), art. 5 alin. (2), art. 12 alin. (3), art. 18-19, art. 21, art. 22 alin. (2), prevede posibilitatea restrângerilor și derogărilor de la drepturile pe care le cuprinde: *Drepturile nu pot face obiectul unor restricții decât dacă acestea sunt prevăzute prin lege, necesare pentru a ocroti securitatea națională, ordinea publică, sănătatea și moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora și sunt compatibile cu celelalte drepturi recunoscute în prezentul Pact.*

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în art. 9 alin. (2), art. 10 alin. (2), art. 11 alin. (2) și art. 2 din Protocolul nr. 4 la CEDO, stabilește posibilitatea restrângerii drepturilor: *Exercitarea dreptului nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o*

societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.

Așadar, potrivit actelor internaționale, **restrângerile și derogările** sunt admisibile dacă:

- a) sunt necesare într-o societate democratică și sunt prevăzute expres de lege;
- b) se impun pentru a proteja securitatea națională, ordinea, sănătatea sau morala publică, drepturile și libertățile celorlalți;
- c) sunt stabilite exclusiv în vederea favorizării binelui general într-o societate democratică;
- d) sunt impuse pentru membrii forțelor armate și poliției.

Prin prevederile alin. (1) al art. 54, legiuitorul constituant a statuat că *în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului*. Această normă constituțională protejează dreptul în substanța sa și prescrie fără echivoc că, odată declarat în Constituție, dreptul nu mai poate fi suspendat sau anulat.

De fapt, norma constituțională consacră un principiu potrivit căruia un drept constituțional obținut nu mai poate fi suprimat sau diminuat prin legi organice sau alte acte normative.

Pentru determinarea mai clară a prevederilor constituționale cuprinse în alin. (1) al art. 54 se impun o serie de precizări. Norma constituțională admite restrângerea exercițiului drepturilor și libertăților fundamentale în următoarele condiții:

1. *Ingerința trebuie să fie prevăzută de lege*. Deoarece nu se precizează prin ce fel de lege, dispoziția constituțională trebuie interpretată astfel:

- a) restrângerea exercițiului unui drept prevăzut expres și clar de Constituție sau al unui drept stabilit prin lege organică se efectuează prin lege organică;
- b) restrângerea unui drept stabilit de o lege ordinară se efectuează prin lege organică sau ordinară.

2. *Ingerința corespunde normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional*. În acest sens, restricția trebuie să fie compatibilă cu reglementările celor mai importante instrumente universale în domeniul protecției drepturilor omului, cum sunt: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

3. *Ingerința constituie o măsură necesară într-o societate democratică*. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, termenul *necesar* implică existența unei *nevoi sociale imperioase*. Întrucât statele au îndatorirea de a garanta respectarea drepturilor și libertăților, acestora li se recunoaște și o *anumită marjă de apreciere*, fie că este vorba despre legislatorul național, fie de alte organe ale statului, inclusiv de instanțele judecătorești, chemate să interpreteze și să aplice prevederile legislației în vigoare.

4. *Ingerința trebuie să fie proporțională scopului urmărit*. Luând în considerație faptul că natura restrângerii este criteriul după care se apreciază

proporționalitatea acesteia, este importantă ideea că restrângerea trebuie să se facă în favoarea interesului general, adică să existe circumstanțe în care restrângerea nu ar afecta interesul general, ci i-ar aduce beneficii.

Mai sunt de menționat o serie de principii și considerații de care trebuie să se țină cont la aplicarea alin. (2) din art. 54 al Constituției:

– Restrângerea nu trebuie să fie discriminatorie (pe motive de rasă, sex, religie, limbă sau origine socială). Considerăm însă că ar putea exista o restrângere justificată și legală în legătură cu apartenența politică a unei persoane, atunci când partidul acesteia este interzis sau limitat în acțiuni, deoarece pune în pericol ordinea de drept sau morală.

– Pe lângă restrângerile analizate, există anumite restrângeri formulate chiar în conținutul drepturilor și al libertăților fundamentale (art. 32 alin. (2); art. 34 alin. (3); art. 41 alin. (7) din Constituție).

– Restrângerile trebuie să vizeze întotdeauna un drept determinat sau lesne determinabil și să nu afecteze exercitarea altor drepturi sau libertăți.

Alin. (3) din art. 54 consacră o excepție de la norma generală, stabilind că *prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24*. Astfel, normele din alin. (3) interzic restrângerea exercițiului unor drepturi, conferindu-le dreptul de drepturi absolute. Aceste drepturi sunt:

- a) accesul liber la justiție (art. 20);
- b) prezumția nevinovăției (art. 21);
- c) neretroactivitatea legii (art. 22);
- d) dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle (art. 23);
- e) dreptul la viață și la integritate fizică și psihică (art. 24).

52. Alin. (4) al art. 54 precizează că *restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății*. În acest fel, la condițiile și cazurile când poate fi restrâns exercițiul unor drepturi, se mai adaugă necesitatea respectării a încă două principii: cel al proporționalității și cel al neafectării substanței dreptului.

1. **Principiul proporționalității** presupune că orice restrângere trebuie stabilită și aplicată numai în scopul pentru care a fost prevăzută și în limitele strict necesare, în funcție de situația care o justifică.

Dacă nu există dispoziții legale care să determine limitele proporționalității, problema se soluționează pornind de la situațiile și circumstanțele concrete (de fapt), care trebuie verificate și apreciate de către autoritatea (instanța) în fața căreia se invocă ne-proporționalitatea (spre exemplu, nu va putea fi restrâns exercițiul dreptului la viața intimă și privată pe motivul că cei care îl exercită complotează împotriva siguranței naționale).

În legătură cu principiul proporționalității, este semnificativă ideea că restrângerea trebuie să se facă în vederea favorizării interesului general.

2. **Principiul neafectării substanței dreptului.** Dacă exercițiul dreptului este doar restrâns, în afara limitelor respective exercițiul este liber, prin urmare,

substanța dreptului rămâne neatinsă. Pe de altă parte, acest principiu interzice pierderea unor drepturi dobândite anterior și reconsiderarea beneficiului produs prin dobândirea lor, deoareceun drept dobândit este întotdeauna rezultatul direct al unor factori obiectivi, iar pierderea sau reconsiderarea lui trebuie să aibă suporturi obiective și legale, explicate.

Analizând tot contextul în care au fost adoptate normele contestate, constatăm că legiuitorul nu a îndeplinit cerințele prevăzute de art. 54 din Constituție.

F. Cerințele autorului sesizării

În temeiul celor expuse mai sus, în baza articolului 135, alineatul (1), litera a) din Constituția Republicii Moldova, a articolul 4, alineatul (1) al Legii cu privire la Curtea Constituțională și a articolului 4, alineatul (1) al Codului jurisdicției constituționale, solicităm Curții Constituționale a Republicii Moldova următoarele:

- Primirea și acceptarea spre examinare a prezentei excepții de neconstituționalitate.
- Verificarea constituționalității art. 70 alin. (4) din Codul de procedură penală, în măsura în care omisiunea de reglementa crierii clare cu privire la temeiurile lipsei apărătorului de la o ședință poate duce la o înlăturare arbitrară a avocatului din proces cu prejudicierea gravă a dreptului fundamental la apărare.

G. Lista documentelor relevante.

Încheierea instanței privind înlocuirea apărătorului

H. Declarația și semnătura autorului sesizării.

Declar pe propria onoare că informațiile ce figurează în prezenta sesizare sunt exacte.

Digitally signed by Prodan Sergiu
Date: 2025.06.27 20:48:50 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

